

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้กลายเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญยิ่ง ต่อระบบเศรษฐกิจของโลก ในหลายประเทศ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้เจริญเติบโตจนกลายเป็นอุตสาหกรรม บริการหลักในการค้าระหว่างประเทศอย่างรวดเร็วทั้งนี้รวมถึงประเทศไทยด้วย จากปัญหาเศรษฐกิจที่ประเทศกำลังประสบอยู่ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวสามารถทำรายได้เข้าประเทศได้เป็นอันดับหนึ่งในบรรดารายได้ทั้งหมดและสถิตินี้ดำเนินติดต่อกันมานานกว่า 10 ปี (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2537) ด้วยศักยภาพทางการท่องเที่ยวของประเทศไทย นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มจำนวนมากขึ้นอีกในอนาคต เนื่องจากประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายประเภททั้งแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี นอกจากนี้แล้วยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดจากการจัดการและการปรุงแต่งของมนุษย์ เช่น แหล่งท่องเที่ยวประเภทรีสอร์ท (Resort) ต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ด้วยเล็งเห็นในความสำคัญของการท่องเที่ยวรัฐบาลจึงได้กำหนดให้ปี พ.ศ.2541 - 2542 เป็นปีแห่งการท่องเที่ยวไทย (Amazing Thailand Year) เพื่อแก้ไขปัญหาสถานะเศรษฐกิจตกต่ำ ตลอดจนเป็นการเพิ่มมาตรการดึงดูดเงินตราเข้าประเทศอันเป็นหนทางหนึ่งที่จะแก้ปัญหาสภาพคล่องในระบบการเงิน ในปี พ.ศ.2538 การท่องเที่ยวสามารถทำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศสูงถึง 1.9 แสนล้านบาท และจากนักท่องเที่ยวภายในประเทศสูงถึง 1.4 แสนล้านบาท นับได้ว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญสูงต่อระบบเศรษฐกิจของไทย (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2540) ในปี พ.ศ.2539 มีนักท่องเที่ยวต่างประเทศมาเยือนประเทศไทยจำนวน 7,192.14 พันคน เพิ่มจากปี พ.ศ. 2538 จำนวน 240.57 พันคน (โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, 2541) จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น อย่างรวดเร็วนี้นับว่าเป็นผลดีในเชิงเศรษฐกิจ เพราะสามารถนำเงินต่างประเทศเข้ามาเป็นจำนวนมาก และเป็นการสร้างงานให้กับคนไทย แต่ในทางกลับกันถ้ามองไปยังแหล่งท่องเที่ยวจะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งท่องเที่ยวได้เช่นเดียวกัน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งจำเป็นต้องพึ่งพาสีเขียวสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็น สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทางสังคม และทางศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนแรงงานบริการของประชาชนในประเทศ เมื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้พัฒนาขึ้น มีการใช้ทรัพยากรเหล่านี้

มากยิ่งขึ้น ก็ย่อมเกิดปัญหาและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ททท., 2540) ซึ่งขณะนี้ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาอย่างมาก จากการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวจนก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวและมีปัญหาวิกฤติ จากการสำรวจพบว่า ปี พ.ศ.2540 มีแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมและมีปัญหาวิกฤติในประเทศ ทั้งหมด 172 แห่ง กระจายอยู่ 49 จังหวัด (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2540) ถ้าหากไม่มีการแก้ไขอย่างรีบด่วนและจริงจัง ย่อมทำให้แหล่งท่องเที่ยวไม่สามารถฟื้นฟู กลับสู่สภาพเดิม และไม่เป็นแหล่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวอีกต่อไปส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจของประเทศไทยในที่สุด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการเตรียมการและการจัดการที่ดี โดยเฉพาะการจัดการโครงสร้างขั้นพื้นฐาน ที่จะอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและต้องคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ทั้งทางกายภาพ สังคมและให้ความสำคัญต่อการเคร่งครัดดูแลรักษาโดยไม่ให้สภาพแวดล้อมเดิมต้องเปลี่ยนแปลง เกิดเป็น การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) เพื่อจูงใจนักท่องเที่ยวให้กลับมาเที่ยวอีก ส่งผลดีต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจของประเทศในที่สุด

เชียงใหม่เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความเติบโตทางด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพราะมีภูมิประเทศที่สวยงามและมีแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภทอันเอื้อต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยว อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก โดยในรอบปี พ.ศ.2538 ซึ่งมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 2,670,357 คน ในปีถัดมามีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนเป็นจำนวน 3,042,117 คน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2538 คิดเป็นร้อยละ 13.92 ทำให้เชียงใหม่มีรายได้จากการท่องเที่ยว 21,006.29 ล้านบาท (ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ประมาณการแนวโน้มการท่องเที่ยวของ จังหวัดเชียงใหม่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ว่าเมื่อสิ้นสุดแผนฯ ในปี พ.ศ.2544 จังหวัดเชียงใหม่จะมีนักท่องเที่ยวมาเยือนทั้งสิ้น จำนวน 4 ล้านคน มีรายได้จากการท่องเที่ยว จำนวน 34,182 ล้านบาท (สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539) อย่างไรก็ตาม จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ได้ส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมและมีปัญหาวิกฤติ จากการสำรวจพบว่ามีทั้งหมด 13 แห่ง โดยแยกเป็นประเภทธรรมชาติ 3 แห่ง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย น้ำตกห้วยแก้วและด้าเชียงดาว ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถานและศาสนสถาน 9 แห่ง ได้แก่ วัดพระบรมธาตุดอยสุเทพ โบราณสถานและวัดร้าง วัดเชียงมั่น วัดพระสิงห์วรวิหาร วัดเจดีย์หลวง วัดเจ็ดยอด วัดสวนดอก เวียงท่ากาน และเวียงกุมกาม

ประเภทประเพณีวัฒนธรรมและกิจกรรม 1 แห่ง ได้แก่ หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง หมู่ที่ 11 อุทยานแห่งชาติคอกยสุเทพ - ปุย (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2540)

หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง หมู่ที่ 11 อุทยานแห่งชาติคอกยสุเทพ - ปุย เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประเพณีวัฒนธรรมและกิจกรรม ที่มีชื่อเสียงแห่งเดียวของจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งคุณค่าและความสำคัญเชิงการท่องเที่ยว อยู่ตรงที่ความแปลกของการเป็นชุมชนชาวไทยภูเขา ตั้งอยู่กลางหุบเขาล้อมรอบด้วยธรรมชาติแบบป่าเขาของคอกยสุเทพ - ปุย และเส้นทางที่ต้องขึ้นเขาสูงและเลี้ยวไปมา ที่ท้าทายให้นักท่องเที่ยวอยากได้สัมผัส ไม่ว่าจะเป็นช่วงเทศกาลหรือวันธรรมดาทั่วไป จะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นจำนวนมากที่เดินทางไปเที่ยวชมหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งแห่งนี้ ยิ่งถ้าเป็นเทศกาลและอยู่ในช่วงฤดูหนาวด้วยแล้วสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้จะแออัดไปด้วยผู้คนจำนวนมาก ความได้เปรียบอย่างหนึ่งของแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งซึ่งสถานที่อื่นอาจจะไม่มีคือ มีที่ตั้งอยู่ในกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอยู่หลายแห่ง เช่น สวนสัตว์เชียงใหม่ น้ำตกห้วยแก้ว พระธาตुकอกยสุเทพ และพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ นักท่องเที่ยวที่ขึ้นเขาไปเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยว ดังกล่าวมักมีโอกาสเดินทางไปอีกประมาณ 6 กิโลเมตร จากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์เพื่อเยี่ยมชมหมู่บ้านชาวเขาแห่งนี้ ความมีชื่อเสียงและความได้เปรียบของหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งดังกล่าวได้กลายเป็นสาเหตุสำคัญของความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้เนื่องจาก มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่เดินทางไปเที่ยวชมหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งจนเกินกว่าความสามารถที่จะรองรับได้ของพื้นที่ อีกทั้งการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการนำเที่ยวและการขายสินค้า ที่หวังผลทางเศรษฐกิจการค้ามากเกินไป ไม่ได้ให้ความสนใจกับผลกระทบที่เกิดตามมา ความวิกฤติของแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งที่สามารถสังเกตเห็นได้ชัดเจน คือ ปัญหาขยะมูลฝอย ความไม่เพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวก และการเอาใจเปรียบนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการ (โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, 2541)

การประเมินความวิกฤติของหมู่บ้านชาวเขา เผ่าม้ง อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ (โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, 2541) พบว่า การเข้าถึงมีความสะดวกพอควร คุณภาพอากาศ ยังไม่วิกฤติ ห้องสุขาสาธารณะและระบบกำจัดขยะ ใกล้เคียงวิกฤติ การรักษาความปลอดภัย คุณภาพน้ำดื่มและคุณภาพเสียง วิกฤติ ความหนาแน่นของนักท่องเที่ยว แออัดมาก การทำลายโดยผู้มาเยือนและการค้าภายในแหล่งท่องเที่ยวมีการถูกบังคับทัศนียภาพมีอยู่ในระดับปานกลางและมีแหล่งอุตสาหกรรมข้างเคียงน้อย จากการประเมินดังกล่าว ได้สรุปผลการประเมินความวิกฤติของหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งว่าอยู่ในขั้นใกล้วิกฤติ

ปัญหาความใกล้วิกฤติของหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง ดังกล่าวควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อาทิ ผู้ประกอบการธุรกิจเอกชน

หน่วยงานราชการเพื่อก่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเพราะหากนักท่องเที่ยวไม่มีความพึงพอใจ ต่อแหล่งท่องเที่ยวแล้วจะไม่สนใจเดินทางมาท่องเที่ยวอีกส่งผลต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจของประเทศในที่สุด

ถึงแม้หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งจะประสบปัญหา แต่ในปัจจุบันยังคงมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเข้ามาเที่ยวชมอยู่เป็นประจำ ส่งผลให้เกิดกิจกรรมทางพาณิชย์สูงขึ้น เกิดการใช้ที่ดินและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ และยังเกิดความต้องการการบริการในด้านที่เจ้าหน้าที่อุทยานฯ ไม่มีทักษะหรือความชำนาญเฉพาะทาง เช่น การจัดการจราจร การจัดการและระเบียบร้านค้า เป็นต้น (แผนการจัดการอุทยานแห่งชาติคอกสุเทพ-ปุย ระยะที่ 2) ปัญหาดังกล่าวล้วนส่งผลต่อสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ผู้ศึกษาเกิดความสนใจศึกษาการจัดการสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว รวมไปถึงความสัมพันธ์ของความคาดหวังและความพึงพอใจ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวกับความคาดหวังและความพึงพอใจในการจัดการสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง อุทยานแห่งชาติคอกสุเทพ-ปุย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการพื้นที่ในด้านการให้บริการต่างๆ ให้มีจำนวนเพียงพอและเหมาะสมต่อขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง โดยสนใจศึกษาการจัดการสภาพแวดล้อมในสภาพปัจจุบัน ศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในประเด็นต่อไปนี้ ด้านกายภาพและสิ่งแวดลอม ประกอบด้วย สภาพการเข้าถึงและการคมนาคม การจัดวางผัง สถาปัตยกรรม อาคาร/สิ่งปลูกสร้าง ขยะ/สิ่งปฏิกูล คุณภาพน้ำ คุณภาพอากาศ คุณภาพเสียง ด้านสาธารณูปโภค ประกอบด้วย ที่จอดรถ น้ำดื่ม - น้ำใช้ ห้องน้ำ - สุขา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย ถนนภายในหมู่บ้าน ป้ายสื่อความหมาย ม้านั่ง อังชยะ บริการขายตั๋ว ศาลาที่พักและบริเวณที่ว่างสำหรับพักผ่อน ด้านความหนาแน่น (จำนวนนักท่องเที่ยวที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวในช่วงเวลาที่เที่ยวชม) ด้านธุรกิจการขายสินค้า ประกอบด้วย ร้านค้า รูปแบบของแผงขายสินค้า จำนวนของร้านค้า ผลผลิตภัณ์ที่จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว ด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัย ประกอบด้วย ความปลอดภัยจากโจรสู้ร้าย ความปลอดภัยในการเยี่ยมชมและใช้สถานที่ ความปลอดภัยจากธรรมชาติ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาเห็นว่า การทราบถึงการจัดการสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวจะทำทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดการสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดปัญหาความวิกฤติในแหล่งท่องเที่ยวและการทราบถึงความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการสภาพแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยว เป็นปัจจัยหนึ่งของแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถนำมาเป็นข้อมูลขั้นพื้นฐาน สำหรับรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำมาพิจารณาใช้เป็นแนวทางในการ

พัฒนาการท่องเที่ยวความขีดความสามารถที่จะรองรับได้ของพื้นที่และนักท่องเที่ยวพึงพอใจส่งผลดีต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศในที่สุด ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยมีต้องไปประกอบอาชีพที่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การตัดไม้ทำลายป่าโดยอาจจะหันมาให้บริการการท่องเที่ยวและการประดิษฐ์ศิลปหัตถกรรมในงานฝีมือเป็นของที่ระลึกจนเกิดความหวงแหนในทรัพยากรการท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมในท้องถิ่นรวมถึงความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อฟื้นฟูสภาพความวิฤติของพื้นที่และเพื่อที่จะรักษาพื้นที่ให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวความขีดความสามารถที่จะรองรับได้อย่างยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง อุทยานแห่งชาติคอยสุเทพ - ปุย
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจ ของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง อุทยานแห่งชาติคอยสุเทพ - ปุย
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังและความพึงพอใจ ของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
4. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของ นักท่องเที่ยวที่มีต่อความคาดหวังและความพึงพอใจต่อการจัดการสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง อุทยานแห่งชาติคอยสุเทพ-ปุย

1.3 สมมติฐานการวิจัย

1. นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังและความพึงพอใจต่อการจัดการสภาพแวดล้อม ในแหล่งท่องเที่ยวระดับปานกลาง
2. ความคาดหวัง ต่อการจัดการสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจต่อการจัดการสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว
3. ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษาและภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกันมีส่วนทำให้ ความคาดหวังและความพึงพอใจต่อการจัดการสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว แตกต่างกัน

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษา เรื่องความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ต่อการจัดการสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

1. ขอบเขตพื้นที่ศึกษาวิจัย ทำการศึกษาพื้นที่หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง อุทยานแห่งชาติคอยสุเทพ - ปุย ต. สุเทพ อ. เมือง จ. เชียงใหม่

2. ขอบเขตของเนื้อหาที่ศึกษา

2.1 ศึกษาถึงการจัดการสภาพแวดล้อมที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ในด้านปัญหา อุปสรรครวมไปถึงนโยบายขององค์กรท้องถิ่น ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สภาตำบล, องค์การบริหารส่วนตำบล, สำนัก-งานอุทยานแห่งชาติคอยสุเทพ - ปุย) ด่อนโยบายและการจัดการสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว บ้านม้ง คอยปุย

2.2 ศึกษาระดับความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อ การจัดการสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ในประเด็นต่อไปนี้

- ด้านกายภาพและสิ่งแวดลอม ประกอบด้วย สภาพการเข้าถึงและการคมนาคม การจัดวางผังบริเวณ สภาพภูมิทัศน์ อาคาร/สิ่งปลูกสร้าง ขยะ/สิ่งปฏิกูล คุณภาพน้ำ คุณภาพอากาศ

- ด้านสาธารณูปโภค ประกอบด้วย ที่จอดรถ น้ำดื่ม - น้ำใช้ ห้องน้ำ - สุขา

- ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย ถนนภายในหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง ป้ายสื่อความหมาย ม้านั่ง บริการขายตั๋ว ศาลาที่พัก บริเวณที่ว่างสำหรับพักผ่อน

- ด้านความหนาแน่น ประกอบด้วย จำนวนของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมในช่วงเวลาสำรวจ

- ด้านธุรกิจการขายสินค้า ประกอบด้วย ร้านค้า รูปแบบของแผงสินค้า จำนวนของร้านค้า ผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

- ด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัย ประกอบด้วย ความปลอดภัย จากโจรผู้ร้าย ความปลอดภัยในการเข้าชมและใช้สถานที่ ความปลอดภัยจากธรรมชาติ

2.3 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง อุทยานแห่งชาติคอยสุเทพ-ปุย

2.4 ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อความคาดหวังและความพึงพอใจ ของนักท่องเที่ยว ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา

3. ขอบเขตระยะเวลา การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ในช่วงเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นช่วงฤดูฝนและอยู่นอกฤดูการท่องเที่ยวจึงอาจเชื่อมโยงไปถึงคุณลักษณะของข้อมูลให้มีลักษณะเป็นข้อมูลเฉพาะกลุ่ม

4. ประชากร ที่ใช้ในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าชมหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง ในช่วงเวลาสำรวจที่มีอายุตั้งแต่ 14 ปีขึ้นไป

1.5 บริบทของพื้นที่ศึกษา

1.5.1 สถานะ

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ได้กำหนดให้หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง เป็น แหล่งท่องเที่ยวประเภทประเพณี วัฒนธรรมและกิจกรรม

1.5.2 ที่ตั้ง

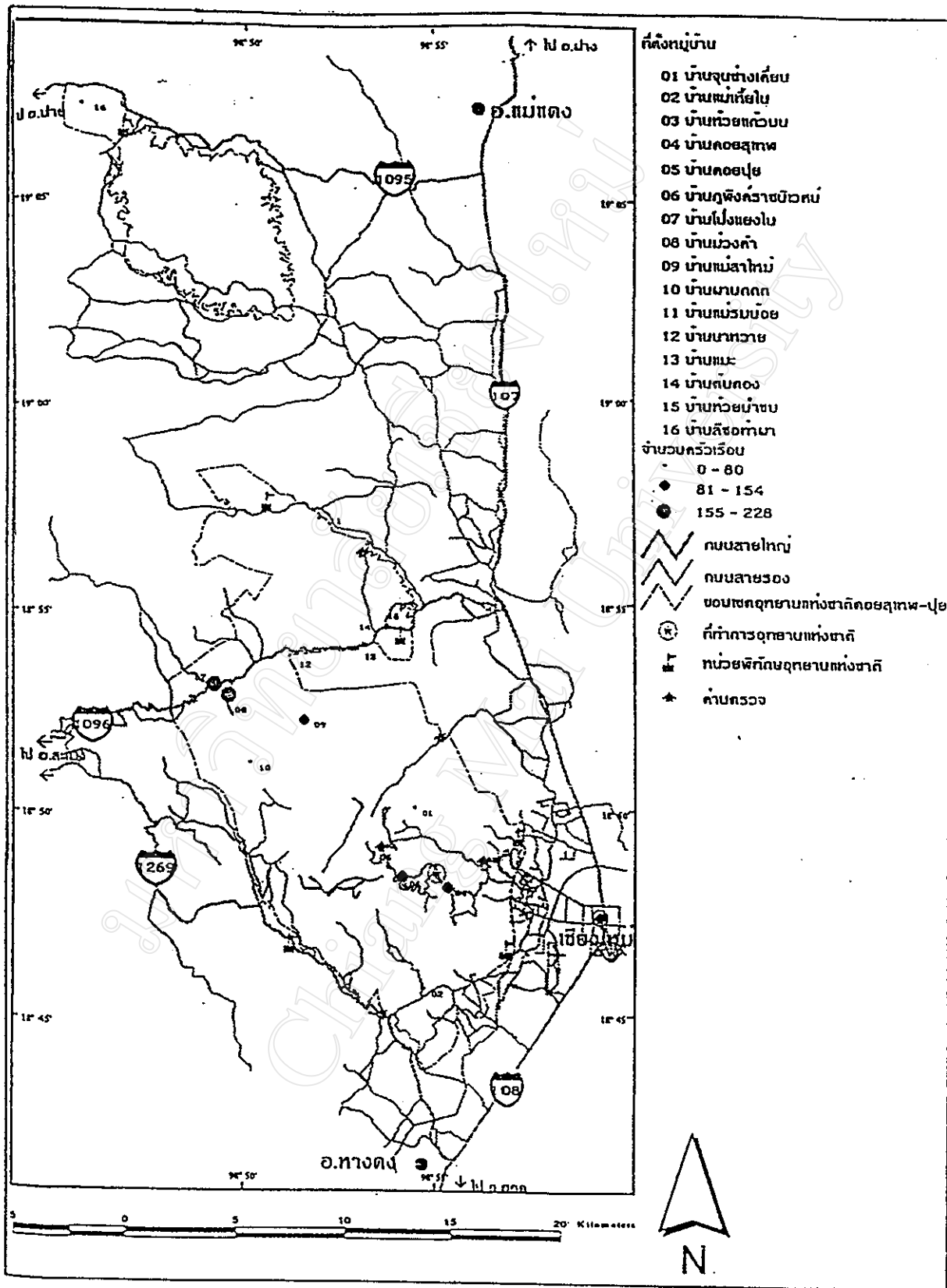
หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง หมู่ที่ 11 ตั้งอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติคอยสุเทพ - ปุยและอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 1,400 เมตร ที่ตั้งหมู่บ้านอยู่ในชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้น 2 มีพื้นที่ทั้งหมด 7,523 ไร่

1.5.3 ภูมิอากาศ

หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง จัดอยู่ในกลุ่มบริเวณที่สูงของอุทยานฯ ที่มีสภาพอากาศโดยทั่วไปหนาวเย็นและชุ่มชื้นเนื่องจากได้รับไอน้ำจากเมฆหมอกที่ปกคลุมอยู่เกือบตลอดปี อุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุดจะอยู่ระหว่าง 10 - 12 องศาเซลเซียส ในช่วงเดือนธันวาคม - กุมภาพันธ์ ในวันที่อากาศหนาวจัดค่าอุณหภูมิจะลดลงถึง 4 - 5 องศาเซลเซียส (ข้อมูลพื้นฐาน อุทยานแห่งชาติคอยสุเทพ - ปุย, 2540)

1.5.4 ประชากร

หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง มีประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ ชาวไทยพื้นราบและชาวเขาเผ่าม้ง (แม้ว) ซึ่งมีจำนวน 79 หลังคาเรือน แยกเป็นชาย 445 คน หญิง 526 คน รวมทั้งหมด 971 คนโดยได้รับการจัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวบุคคลบนพื้นที่สูงเรียบร้อยแล้ว (ศูนย์สงเคราะห์ชาวเขา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่, 2538) ประชากรในหมู่บ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเพาะปลูก แต่ก็มีหลายครัวเรือนที่ประกอบอาชีพนอกเหนือจากการเพาะปลูกซึ่งครัวเรือนเหล่านี้มีรายได้เฉลี่ยต่อปีประมาณ 80,000 บาท (ข้อมูลพื้นฐาน อุทยานแห่งชาติคอยสุเทพ - ปุย, 2540)

แผนที่ 1 แสดงที่ตั้งหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง ในเขตอุทยานแห่งชาติคอสสุทพ - ปุย

1.5.5 สภาพสังคมวัฒนธรรม

หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง เป็นชุมชนที่เริ่มอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเขตอุทยานแห่งชาติ คอยสุเทพ - ปุย เมื่อประมาณ 44 ปีที่ผ่านมา อดีตเคยปลูกฝิ่น ลักษณะการใช้ที่ดินเป็นแบบ ไร่ เลื่อนลอย มีการโค่นและเผาต้นไม้ในเขตปฐมภูมิ แล้วทำการเพาะปลูกตั้งแต่ 1 ปี ไปจนถึงหมัก ความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งการทำเกษตรของชาวเขาเผ่าม้งมีรูปแบบที่ผิดวิธีที่มีผลต่อการทำลาย ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสูง แต่ปัจจุบันโครงการหลวงและหน่วยงานเอกชนได้เข้ามาเปลี่ยนแปลง และส่งเสริมการปลูกพืชเมืองหนาวแทน ชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่ยังนับถือผีถึงแม้จะมีการส่งเสริม ให้มานับถือศาสนาพุทธและคริสต์แต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร โดยชาวเขาเผ่าม้งมักมี ภรรยาหลายคนเพื่อช่วยในการประกอบอาชีพแต่ในสภาพปัจจุบันเริ่มยอมรับวัฒนธรรมของชาว ไทยพื้นราบที่เห็น ได้ชัดคือการแต่งตัวของเด็กรุ่นใหม่ (ข้อมูลพื้นฐานอุทยานแห่งชาติคอยสุเทพ - ปุย, 2540)

1.5.6 สภาพแวดล้อมทั่วไป

หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางด้านประเพณีวัฒนธรรมและกิจกรรมที่มี ชื่อเสียง เพียงแห่งเดียวของจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งคุณค่าและความสำคัญเชิงการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน ชาวเขาเผ่าม้ง อยู่ตรงที่ความแปลกของการเป็นชุมชนชาวไทยภูเขา ตั้งอยู่กลางหุบเขาล้อมรอบด้วย ธรรมชาติแบบป่าเขาของคอยสุเทพ-ปุย และเส้นทางที่ต้องขึ้นเขาสูงและเลี้ยวไปมาที่ท้าทายให้ นักท่องเที่ยวอยาก ได้สัมผัส

ไม่ว่าจะเป็นช่วงเทศกาลหรือวันธรรมดาทั่วไป จะมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาว ต่างประเทศเป็นจำนวนมากที่เดินทางไปเที่ยวชมหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง ซึ่งถ้าเป็นเทศกาลและอยู่ใน ช่วงฤดูหนาวด้วยแล้วสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนี้จะแออัด ไปด้วยผู้คนจำนวนมาก ความได้เปรียบอย่าง หนึ่งของแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งซึ่งสถานที่อื่นอาจจะไม่มีคือ มีที่ตั้งอยู่ในกลุ่มแหล่ง ท่องเที่ยวที่สำคัญอยู่หลายแหล่ง เช่น สวนสัตว์เชียงใหม่ น้ำตกห้วยแก้ว พระธาตุดอยสุเทพ และ พระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ นักท่องเที่ยวที่ขึ้นเขาไปเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวมักมีโอกาส เดินทางต่อไปอีกประมาณ 6 กิโลเมตร จากพระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์เพื่อเยี่ยมชมหมู่บ้านชาว เขาแห่งนี้

ความมีชื่อเสียง และความได้เปรียบของหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งดังกล่าวได้กลายเป็น สหตุสำคัญของการเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้เนื่องจาก มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่ เดินทางไปเที่ยวชมหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งจนเกินกว่าความสามารถที่จะรองรับได้ของพื้นที่ อีกทั้ง การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการนำเที่ยวและการขายสินค้า ที่หวังผลทางเศรษฐกิจการค้ามากเกินไป ไม่ได้ให้ความสนใจกับผลกระทบที่เกิดตามมาความวิกฤติของแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง

ที่สามารถสังเกตเห็นได้ชัดเจน คือ ปัญหาขยะมูลฝอย ความไม่เพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวก และการเอาโรคเอดส์เปรียบนักท่องเที่ยวของผู้ประกอบการ (โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, 2541)

1.5.7 การพัฒนา

หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง หมู่ที่ 11 เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในความรับผิดชอบของ องค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้นจึงได้รับการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาในรูปของโครงการที่สำคัญในแต่ละปีดังนี้

โครงการพัฒนาปี พ.ศ. 2539

ด้านสาธารณูปโภค

1. จัดซื้อเครื่องกำเนิดไฟฟ้า
2. จัดซื้อเครื่องเล่นเด็กเล็ก

ด้านคุณภาพชีวิต

1. งบประมาณช่วยค่าอาหารกลางวันปีละ 10,000 บาท
2. งบประมาณอบรมให้ความรู้แก่เด็กและสตรี

โครงการพัฒนาปี พ.ศ. 2540

ด้านสาธารณูปโภค

1. จัดซื้อเครื่องกรองน้ำ 2 เครื่อง
2. จัดซื้อท่อประปาภูเขา 250 ท่อน
3. จัดซื้อเครื่องดับเพลิง 5 ตู้ 6 ถึงแดง 45,000 บาท

ด้านคุณภาพชีวิต

1. งบประมาณค่าอาหารกลางวัน 10,000 บาท

โครงการพัฒนาปี พ.ศ. 2541

ด้านสาธารณูปโภค

1. โครงการจัดซื้อเครื่องยนต์ดับเพลิง 2 เครื่อง
2. โครงการจัดซื้อถังไฟเบอร์ 4 ใบ
3. โครงการจัดซื้อท่อประปาภูเขาพร้อมอุปกรณ์ติดตั้ง 350 ท่อน
4. โครงการสร้างถนน 1 สาย ยาว 250 เมตร เพื่อการท่องเที่ยว
5. โครงการสร้างถนนลาดยางเข้าสู่หมู่บ้าน (งบประมาณของ อบจ.)

ด้านคุณภาพชีวิต

1. โครงการส่งเสริมหัตถกรรมกลุ่มแม่บ้าน

2. โครงการตัดกรรมเครื่องเงิน ส่งเสริมอาชีพแก่คนในหมู่บ้าน

โครงการพัฒนาปี พ.ศ. 2542

ด้านสาธารณูปโภค

1. โครงการสร้างถนน 1 สาย ยาว 250 เมตร
2. โครงการสนามกีฬาประจำหมู่บ้าน

ด้านคุณภาพชีวิต

1. โครงการงบประมาณค่าอาหารกลางวัน 10,000 บาท

โครงการพัฒนาปี พ.ศ. 2543

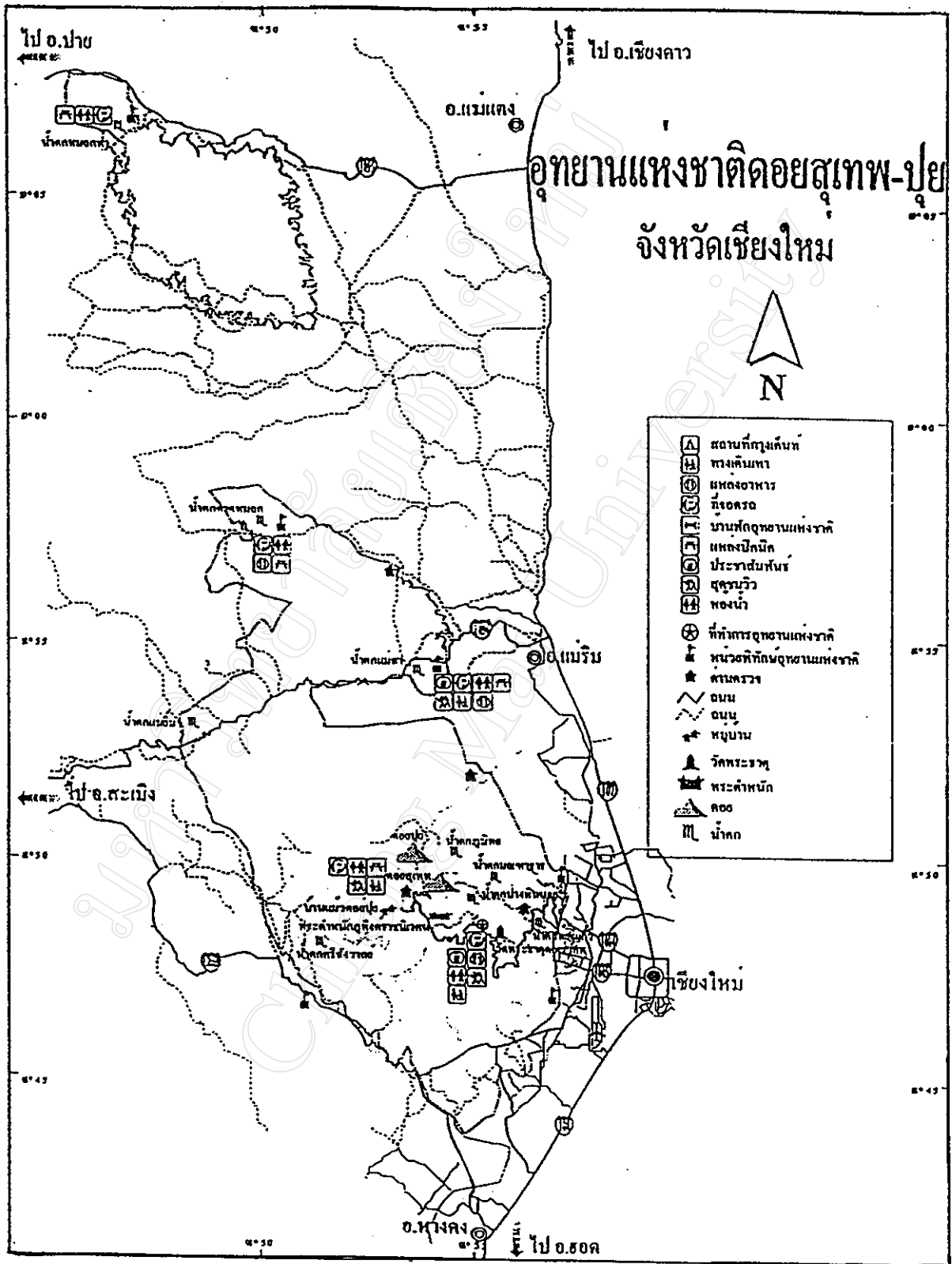
ด้านสาธารณูปโภค

1. โครงการก่อสร้างรางระบายน้ำสายหลักในหมู่บ้าน 1 สาย
2. โครงการก่อสร้างแท้งน้ำ ขนาดบรรจุ 100,000 ลบ.ม. 1 แท้ง
3. โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์สถานพักผ่อนประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง
4. โครงการจัดซื้อเตาเผาขยะ 1 แห่ง (500,000 บาท)
5. โครงการสร้างถนน 1 สาย ยาว 200 เมตร
6. โครงการสร้างลานจอดรถาวรเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว (900,000 บาท)

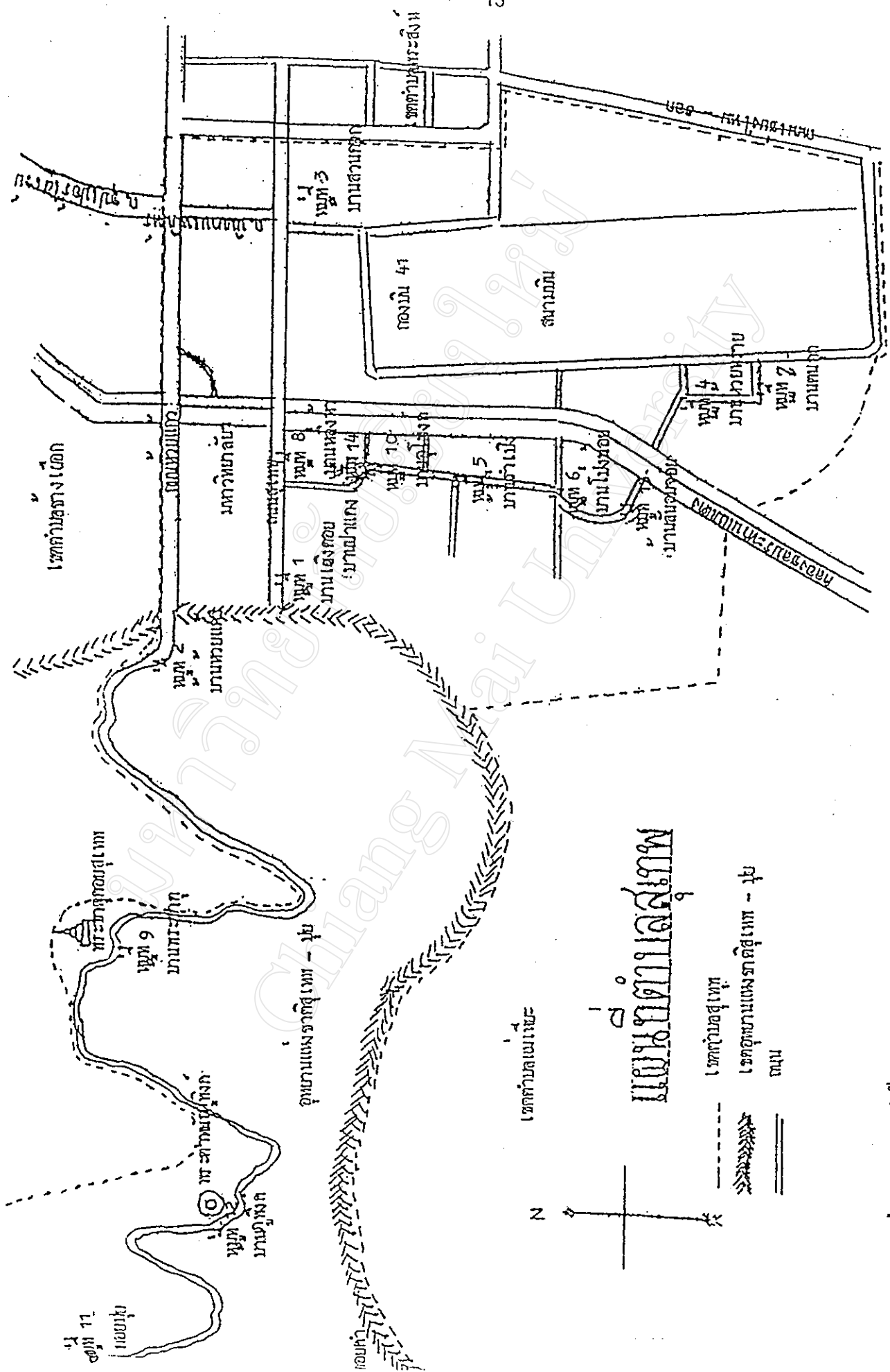
ด้านคุณภาพชีวิต

1. โครงการศึกษานอกระบบโรงเรียน
2. โครงการจัดซื้ออุปกรณ์กีฬาเพื่อต่อต้านยาเสพติด

หมายเหตุ โครงการด้านสาธารณูปโภคในปีงบประมาณ 2543 ซึ่งเป็นปัญหาต่อกฎหมายอุทยานฯ ไม่สามารถดำเนินการและก่อสร้างได้ (องค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่)

แผนที่ 2 แสดงที่ตั้งหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งกับแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย

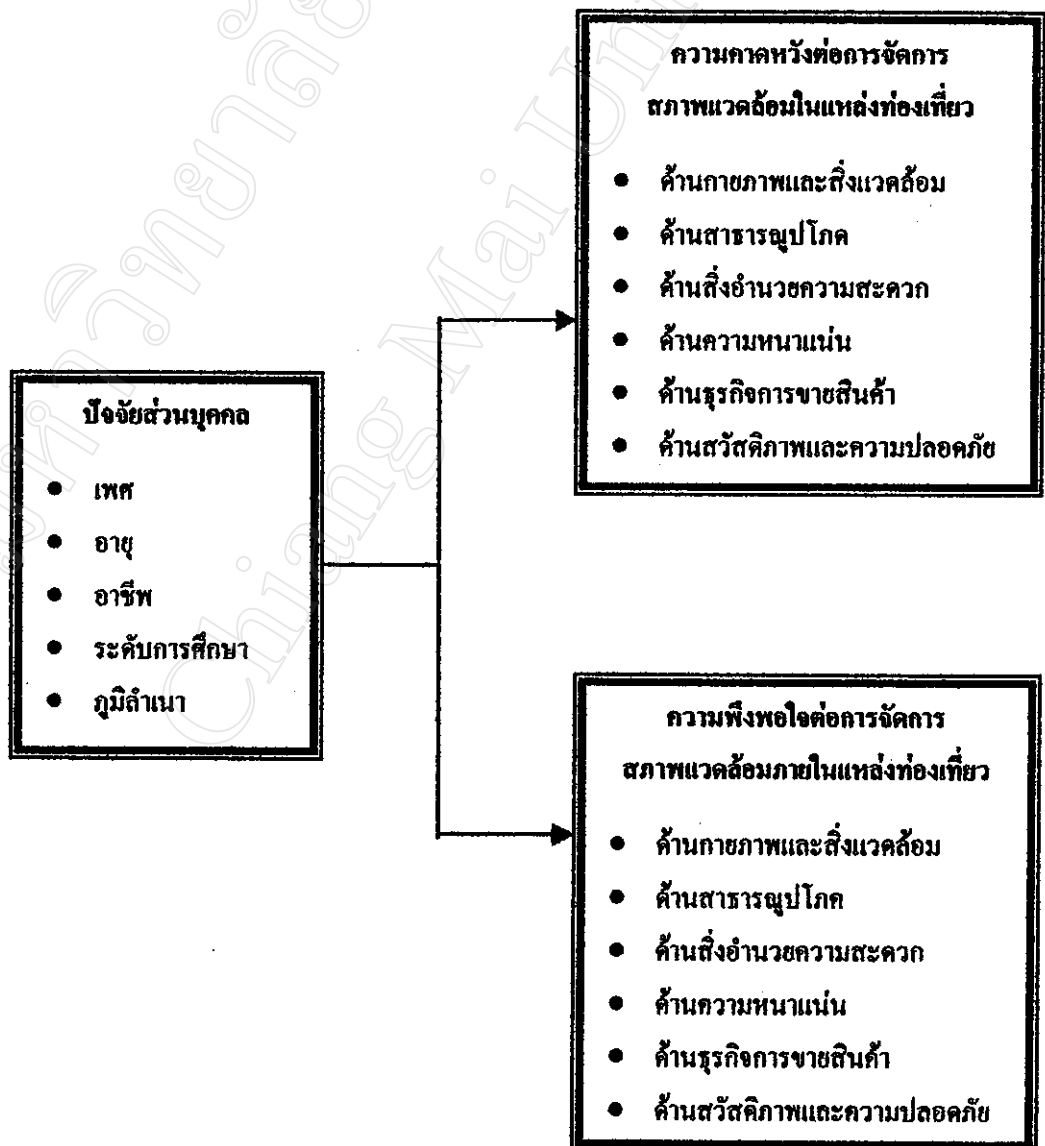
แผนที่ 3 แสดงที่ตั้งหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งในเขตรับผิดชอบองค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพ

1.6 กรอบแนวคิด

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการสภาพแวดล้อม หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง ประกอบด้วย ความคาดหวังและความพึงพอใจต่อด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านสาธารณูปโภค ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความหนาแน่น ด้านธุรกิจการขายสินค้า ด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัย

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง หมายถึง หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง ที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย หมู่ที่ 11 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

นักท่องเที่ยว หมายถึง คนไทย ที่มีอายุตั้งแต่ 14 ปี ที่เดินทางไปเที่ยวชมหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้นในช่วงเวลาสำรวจ

ความคาดหวัง หมายถึง ความคิดหรือการจินตนาการของนักท่องเที่ยว ก่อนมาเที่ยวชมต่อการจัดการสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งทั้ง 6 ด้าน

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกและ/หรือความประทับใจของนักท่องเที่ยว ที่เป็นผลมาจากความต้องการของนักท่องเที่ยวได้รับการตอบสนองในเรื่องการจัดการสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้งทั้ง 6 ด้าน

การจัดการ หมายถึง การจัดและวางระบบของสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง

สภาพแวดล้อม หมายถึง สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ที่มนุษย์สร้างขึ้นในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง ซึ่งประกอบไปด้วย 6 ด้าน ดังนี้คือ ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านสาธารณูปโภค ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความหนาแน่น ด้านธุรกิจการขายสินค้า ด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัย